

putokaz i program za ona stvaranja za koja se zalaže i samoupravni socijalizam na svome putu svladavanja teškoća i otpora, ali i rješavanja krupnog historijskog zadatka u ostvarivanju ravnopravne zajednice južnoslavenskih naroda.

S esejističkom impostacijom teme SUPILO DANAS, N. Crnković, analitičkom komponentom svojih razmišljanja, razrađuje i utvrđuje relevantnost ideje osnovne postavke zasnovane na konstataciji da vrijednost Supilova djela nije samo »svojevrsna, nego i suvremena«. Polazeći od ove ključne premise N. Crnković razmatra političku djelatnost Supilovu, valorizira njezino značenje, otkriva njezine putokaze — utvrđuje strukturalne elemente Supilova političkog djelovanja vezujući dva trenutka, prošli i sadašnji, u jedan kontinuirani proces koji je otpočeo Supilo: konstituiranje Jugoslavije kao zajednice stvarno ravnopravnih naroda i narodnosti. U ovome misaonom kontekstu tema poprima svoje aktualno značenje jer razmatra stvarnost sadašnjeg političkog trenutka, ovu našu sadašnju historijsku i političku fazu, u kojoj se izvjesne spoznaje i težnje rješavaju i mogu riješiti na onim idejno-političkim osnovama koje su utkane u Supilovu političku oporuku. U zaključku ove bistro pisane teme istaknuta je ona osnovna misaona komponenta, bitna za čitav sadržaj i njegov smisao: da se aktualiziranjem Supila aktualizira i hrvatska nacionalna misao »u njezinom najplemenitijem izrazu«. Misao i traženje kontinuiteta te misli dobiva svoje povijesno određenje u saznanju da će nas to traženje prije i poslije Supila »naoružati spoznajama da je hrvatski narod u svojoj borbi za samoodržanje, u svojim oslobodilačkim naporima, tu vlastitu nacionalnu misao utemeljio na načelima sloge, bratske jednakosti i prijateljske suradnje sa svim susjednim narodima, a osobito južnoslavenskim«.

Berislav Lukić

SUPILOV BROJ »KAMOVA«

(8/9, Rijeka 1970)

Dvobrojem za studeni i prosinac 1970. godine ovaj se list-časopis priključio obilježbi stote obljetnice rođenja Frana Supila. To je učinjeno brojnim, raznovrsnim i kvalitetnim priložima, pa je ovaj — Supilov — broj — stvarna smotra suvremenih prosudbi, kako i piše u podnaslovu lista.

Bit teme o Supilu nije (samo) u tome što kao veliki povijesni lik nadahnjuje i motivira osobnim krepostima. »Supilo je naš istinski suvremenik i valja ga još i istinski doseći«, kaže u svom *uvodniku* Srećko Lipovčan, glavni urednik ovog broja. Supilo je veliki borac za samostojnost i slobodan razvoj hrvatskog naroda, borac protiv svakog hegemonizma koji taj narod obezvjeđuje i guši. Radio je na rušenju Austro-Ugarske države u kojoj je nacionalni hegemonizam i nacionalna porobljenost bila princip vladanja. Koncipirao je novu državu u kojoj takvog hegemonizma i ropstva ne smije biti. Činjenica je ipak, da su se u staroj i u novoj jugoslavenskoj državi do današnjih dana tvrdokorno održali oblici nacionalne neravnopravnosti što guše naravni razvoj i život hrvatskog naroda. Tek se u najnovije

vrijeme ostvaruju perspektive ispravnih rješenja međunacionalnih odnosa. I ta su najnovija rješenja u svojoj srži Supilov odgovor na ovaj problem — odgovor »...od kojeg još do danas nismo izmislili ništa pametnije« — kako kaže Vladimir Koščak u svom članku *Hrvatstvo i jugoslavstvo Frana Supila*. Zbog toga je Supilo i danas suvremen. Rasprava o njegovu životu i djelu zaokupila je podjednako povjesnike, književnike, publiciste, kulturne radnike i političare. Supilo je postao plebiscitarna tema naše kreativne inteligencije u kojoj je ona mogla iskazati svoja stajališta prema sadašnjim problemima. Zbog svega toga Supilo je postao tema dana, tema povijesna i životna.

Spomenuti članak V. Koščaka prikaz je povijesnog razvoja hrvatske političke nacionalne ideologije. Zanimljivije misli i svojevrсна njihova grafička predodžba daju skelet jedne povijesne koncepcije čija bi znanstvena i publicistička razrada pružila nove poticaje povijesnoj znanosti i suvremenoj političkoj praksi.

Nikša Stančić je obradio početno razdoblje Supilove političke djelatnosti i njegovo pravaštvo pod naslovom *Supilo u Dubrovniku*. Stančić ne stoji na poziciji osnovne Koščakove teze o Supilovu razvoju: pravaš — integralni Jugoslaven — Jugoslaven konfederalist, već naglašava: »S pogledom uprtim prema cilju koji je postavio još u dubrovačkom razdoblju, on (Supilo op. N. C.) će se kretati vijugastim stazama, ali nikada neće zabasati«.

Mirjana Gross je prikazala složenost političkog života 1903—1914. u Hrvatskoj prilogom *Supilo i koalicija*. Prati li se razvoj Supilovih političkih koncepcija i strategija praktične političke borbe u tom razdoblju, uočljiv je njihov kontinuitet i konzekventnost, pa njegova taktička laviranja, i traženje oslonca u novim snagama ne znače ni oportunizam ni napuštanje osobnog političkog pravca, a taj je, da Hrvatska postane aktivni čimbenik rješavanja vlastite sudbine i sudbine ostalih južnoslavenskih naroda. Taj je aktivitet jamstvo da Hrvatska, u borbi protiv ma kojeg hegemonizma i u uspostavi opće južnoslavenske državnosti, neće izgubiti one elemente svoje individualnosti što jačaju njen fizički i duhovni integritet.

Posljednje razdoblje Supilova života i rada obradio je Dragovan Šepić pod naslovom *Frano Supilo i pitanje ujedinjenja (1914—1917)*. Autor je svojim brojnim znanstvenim i publicističkim djelima na ovu temu priključio još jedan rad, koji nije sažetak poznatoga, ni dug prigodničarstvu, već sinteza svih bogatih njegovih spoznaja.

Ivan Flod iznio je zanimljive podatke o kulturno-umjetničkom životu Rijeke 1900—1910. godine u opširnom prikazu *Hrvatsko glumište na stranicama Supilovih riječkih novina*. Ovim je prilogom zavičajna i kulturna povijest Rijeke, pa i Hrvatske obogaćena korisnim pojedinostima.

Drugi je dio sadržaja »Kamova« ispunjen književno-publicističkim prilogima pod naslovom *Supilo danas*. Prilogom *Osjećati domovinski — misliti međunarodno (pet naraštaja poslije Supilove političke oporuke)* Bruno Popović je utvrdio vrijednost temeljnih Supilovih političkih odrednica na kojima se gradila istinska demokratska, napredna i revolucionarna kulturna i politička tvorbenost hrvatskog naroda do današnjih dana. »Upravo taj demokratski realizam definira Supilovu političku poruku kao karakterni nacionalni program za buduću našu politiku, poučenu čitavim iskustvom prošlosti, a prvenstveno povijesnom direktivom naše opozicije unitarizmu, bezobzirnom državotvorstvu, samrtnoj bolesti integralnog i hegemonističkog jugoslavstva«.

Jure Juras je pod naslovom *Lijepa naša* razvijao svoje misli na koordinatama Supilove obljetnice i srebrnog jubileja Ujedinjenih naroda, na odnosima nacionalno-internacionalno, univerzalno-partikularno. Neuobičajeno suzvučje ideja Oktobra, Povelje OUN i Koncila ima svoju humanu vrijednost kao poruka tolerancije i poruka prožimanja u kojoj će svaki narod biti kao i »LIJEPA NAŠA DOMOVINA što snažnija i što slobodnija... to vjerniji član i pouzdaniji saveznik«.

Iz opusa Miroslava Krleže objavljen je u cjelosti *Razgovor sa sjenom Frana Supila*, ulomak *Slom Frana Supila* i ulomak iz »Zastava« *Raz-*

govor Kamila i Frana, te kolaž misli i fragmenata iz drugih njegovih djela. Vrijednost i snaga Krležinih otkrića Supila sigurno nije samo u sferi umjetničkog, nego i u sferi znanstveno-spoznajnog. To je prvenstveno zato, jer je Krležino umjetničko otkriće prethodilo naporima znanstvenih radnika, zbog čega naravno, ne treba poistovećivati ta dva oblika stvaralaštva.

Od književnih priloga valja spomenuti pjesmu Josipa Papučića *Sa Supilom u Londonu*. List je upotpunjen brojnim inkrustacijama citata, sentenca i ulomaka iz pera naših najjemenitnijih književnika i publicista: Josipa Horvata, A. G. Matoša, Branka Gavelle, Augusta Cesarca i Ivana Meštrovića, te starih povjesničara i publicista R. W. Setona-Watsona, Guilielma Ferrera i Gine Lombroso-Fererro. Memoarski prilog Nike Bonetića, *Sjećanje na Frana Supila* što ga je za tisak priredio Đuro Rošić upotpunjuje kompleksnost i ilustrativnost podataka o Supilovu životu u Rijeci.

U posebnom prilogu lista (obojeni tisak) pod naslovom *Supilo sobom samim 1891—1917*, objavljen je izbor iz političkih spisa Supilovih. Srećku Lipovčanu, autoru ovog izbora, mora se priznati da je uspio i kao sastavljač i kao urednik. Na dvadeset je strana uspio dati preglednu sliku glavnih Supilovih misli, jasnoće njegova izraza, njegove publicističke i političke radišnosti. Da je »Kamov« ostao i na samom ovom sadržaju, s nešto više obašnjenja za širu publiku, bilo bi dovoljno razloga da ga se pohvali.

List je donio i dva bibliografska priloga. Petar Strčić je prikazao literaturu o Supilu (*Kako se i što pisalo o Supilu*). Autor je očito želio čitateljstvu lista dati raspon protuslovnih tumačenja misli i djelatnosti Supilove, ali je — po svemu sudeći namjerno — izostavio krajnje točke polarizacije i pozicije na kojima su te krajnosti utemeljene. Uz to je uputio čitateljstvo u književna, publicistička i znanstvena djela koja daju najobjektivniju sliku Supilova života i rada, te dati informativnu ocjenu dosadašnjih historiografskih istraživanja. Srećko Lipovčan sastavio je *Bibliografiju*, koja — uz Strčićev prilog — korisno može poslužiti ne samo istraživačima nego i prosvjetnim radnicima, studentima i đacima.

List je dobro ilustriran fotografskim priložima i slikama, fotokopijama dokumenata, faksimilima rukopisa i karikaturama. Neki od ovih priloga prvi put su prezentirani javnosti upravo u ovom listu. Grafičke kvalitete svake pojedine strane su dobre (ima izvrsnih), ali je mjestimično nepotrebno izgubljen kontinuitet članaka.

Sigurno je uredništvo u ovaj dvobroj »Kamova« uložio veliki napor. Objavljen sadržaj je takvog kvaliteta i takve vrijednosti za sadašnji politički i društveni razvoj da posve opravdava uloženi trud. Uredništvo je znalački usmjerilo list na aktualni sadržaj i angažiralo krug suradnika koji su svoje zadaće obavili korektno i odgovorno. Ipak na kraju valja postaviti pitanje: zar ne bi bilo bolje da je sadržaj ovog lista tiskan u obliku koji će sam po sebi sugerirati njegovu trajniju vrijednost?

Nikola Crnković

**Spomenica
gimnazije »Čedo Žic«
u K r k u
1921 - 1971**

**K R K
1971**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 3

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

RIKARD ŽIC

RUDOLF ŽIC

Urednik ovog sveska:

FRANJO MATEJČIĆ

Slika na koricama:

ANTON DEPOPE (Motiv grba grada Krka)